

Előtér

Paulinyi Tamás

Az elmúlás dicsérete

Halál. Egy szó, ami a legtöbb ember egész életére árnyékot vet. Egy szó, amelynek szinonimáit a köztudatban leginkább a félelem, a fájdalom, a szomorúság jelenti. A halálbüntetést mindmáig az emberre kiszabható legnagyobb büntetésnek tekintik.

Hogy miért lehet az elmúlást mégis dicsérni? Mert a legnagyobb tanító- és beavatómester lehet a káprázatok világában, s ha megértjük az igazi üzenetét, megérthetjük azt is, hogy aki a haláltól retteg, az életet nem tudja elfogadni.

Korunk meghatározó vallása – ha úgy tetszik, hitrendszer – a materializmus. Az anyag megfellebbezhetetlennek tűnő elsődleges valóságát ugyanis nemcsak generációk óta tanítják nekünk, de lépten-nyomon ezt tapintjuk, ezekbe a sokszor igencsak kemény szegletekbe ütközünk. Megszületünk, öntudatra ébredünk, aztán, mint eddig mindenkinek a múltban, egyszer csak nekünk is meg kell halnunk, meg kell semmisülnünk. Tisztelet a kevés kivételnek, de amikor ez a pillanat elérkezik, a túlvilágról alkotott ábrándos filozófiáink többnyire léggömbként pattannak szét.

Tudatunk nem akar megszűnni, a megszűnést elképzelni sem akarja. Mások halála, ami eddig csak saját élő tudatunk egyik élménye volt, ilyenkor a kioltódás rettenetének személyes élményeként válik valósággá. A végleges elvesztés fájdalma persze szereteteink eltávozásakor is nehezen enyhülő kínt jelent, a halál két arca – mások és saját halálunk – mégis különbözik. Ami közös bennük, az talán a visszavonhatatlanság kétségbeejtő érzete.

Ha pedig belegondolunk, a halálhoz hasonló visszavonhatatlansággal múlik el minden pillanat. Ugyan a változtatás lehetősége létünk egyik nagy kegyelme, éppen ez az, amit mintha a végtelenségig halogathatónak hinnénk. Időben gondolkodunk, ami az emberi tudatosság áldása és átka is egy időben. Ez különböztet meg többek között az állatoktól, akik az örök jelenben élnek, akik számára nincs jövő és nincs halál.

Talán furcsa, hogy a halál a testetlen jövővel lehetne azonos, mégis látni kell, hogy ez a fogalom megragadhatatlan, mintegy nem létezik. Egy ókori görög bölcs minderről így tündött: „– Miért félnék én a haláltól, hiszen ahol én vagyok, ott nincs halál, s ahol a halál van, ott nem vagyok én.” Ez a materialista belenyugvást sejtető bölcselet, végső soron bármely spirituális-vallásos felfogásban is megállja a helyét, hiszen ha valami tovább él belőlünk, az nyilván nem lehet halott.

Mondhatnánk, ha így van, semmit sem veszthetünk. Veszteni mégis lehet, elveszthetjük – ahogy oly gyakran szoktuk is – a boldog pillanatokat. Nem hunyhatunk szemet azoknak az embereknek az üzenete felett, akik már eljutottak a küszöbüg, akik megélték a halál közelségének élményét. A korábban leírtaknak mondana ellent, ha halottnak neveznénk őket, hiszen ahogy ők maguk is

mondják, abban a különös tudatállapotban, ahol ők jártak, élőbbnek érezték magukat, mint valaha. A többnyire klinikai halálban – vagyis a biológiai életfunkciók időleges szünetelésében – fellépő tapasztalások ugyanis alapvetően változtatják meg az azt átélők viszonyát a halálhoz. Nemcsak a tudat kioltódása válik kétségessé, de az élet, a mindennapok lényeges szempontjai is átértékelődnek. Nem az örökkévalóság, hanem a jelen válik igazán fontossá, abban is a boldog, egymásra figyelő pillanatok.

Mi is történik ezekkel az emberekkel, mi az, ami évtizedek beidegződéseit képes egy-két perc alatt semmissé tenni? Az első rádöbbenést a test elhagyásának élménye jelenti. Egy olyan dolog szakad szét ilyenkor, ami minden eddigi tapasztalatunk szerint elképzelhetetlen: a testünkről egyszerre csak kiderül, hogy „az” nem mi vagyunk. Ez óriási megdöbbenéssel párosul, hiszen jelentése az, hogy a tudat léte nem kötődik feltétlenül mülékony biológiai folyamatainkhoz. A testetlen tudat világosan észlel, tapasztal, sőt olyan – máskor szinte egyáltalán nem tudatosodó – képességekkel is rendelkezik, mint például a környezetben lévő gondolatainak észlelése. Mindezeket a klinikai halált megélték számtalan esete bizonyítja.

A testelhagyásnál is nehezebben leírható, ám talán még annál is meghatározóbb élmény a megélt élet egyidejű áttekintése. Ezt a különös tudati síkot az idő olyan megváltozott észlelete jellemzi, amelyben összes létpillanatunk egyszerre válik láthatóvá, mi több, ebben a látomásban tetteink következményeit is észleljük, akár az azt átélők szemével látva, láttatva. Láttatva is, mert ezek az élmények nem magányosak. A beszámolók szerint ugyanis a megszemélyesült szeretet fényében válnak érthetővé cselekedeteink, egy olyan Fényben, ahol nincsen bűn, bűnhődés és halál, csupán a fel nem ébredt gyermeki szellem tanulási stációi láthatók, értékelhetők egy nagyobb összefüggésrendszer szempontjai szerint. Életünk a földről, szemmagasságból tekintve, pusztában bolyongó fáklyaláng, elhalványul benne múlt és jövő, betűkre és szavakra emlékszünk benne és nem látunk rá a fényünk által rajzolt hosszabb mondatokra.

Hogy Istenhez térünk-e meg ilyenkor, vagy csak a kihunyó tudat visszfényei adnak magasabb értelmet a megélt pillanatoknak, logikusan – főképp tudományos objektivitással – nehéz, vagy talán lehetetlen is eldönteni. A tanítás – és ezt a küszöbről visszatértek életének megváltozása megint csak egyértelműen bizonyítja – ekkor feltétlenül megtörténik. Az élményt megéltők számára megszűnik a halálfélelem, ugyanakkor felfokozódik az élet tisztelete. Rájönnek a pillanatok lehetőségeire és arra, hogy mely értékek azok, amelyek múlhatatlanok. A küszöbön szinte mindent le kell tennünk, nem jöhet velünk anyagi vagyon, pénz, lakás. Nem lehet érték a Tudás fényében már az sem, amit önmagunk és mások megtevesztésével, csak önös érdekeink álszent erényeként vettünk magunkra. Marad a szeretet és a tapasztalás, maradnak a boldog – mások számára is boldogító –, nevelő pillanataink.

Mindeddig a túlvilági lét lehetőségéről nem sok szó esett, noha a materializmus pár évszázadát leszámítva, azt minden kor valóságként tartotta számon. Mégis úgy gondolom, az élet értékeinek felismeréséhez és megéléséhez nem feltétlenül a másvilági lét hite vezet. A „majd odaát minden jóra fordul, majd odaát végre igazság lesz” típusú gondolkodás nem az élet igazi megtapasztalását jelenti. Földi létünk nagy esélye az „itt és most”, a jelen boldogító

elfogadása. Aki mindig a holnapokra vár, nem halhat meg nyugodt szívvel, aki pedig minden pillanatban megéli a jelent, tulajdonképpen halhatatlan.

Az elmúlás dicsérete a megérkezés, a hazaérkezés lehetőségét dicséri. Tudatosságunk olyan belenyugvását a dolgok, a természet, az évszakok rendjébe, amit igazából csak az élet és halál körül bábáskodni tudó népi élet gyakorolt. Elengedni tudni a vágyakat talán a legnagyobb emberi feladat és egyben a könnyű halál titka is. Az életben többnyire éppen az ellenkezőjét látjuk: biztonságot a birtoklás és a halmozás jelent, noha mindez – sajátos pótcselekvésként – éppen valós igényeink elfedését jelenti. Van, aki a tegnapiakba, van, aki a holnapokba és majd mindenki az anyag megragadható illúzióiba és múlt örömeibe kapaszkodik. Az örök élet vágya telhetetlenséget, a telhetetlenség kielégíthetlenséget sejtet.

Bár korunk újjáéledő transzcendens irányzatai ősi bölcsességek hordozói, az éretlen lélek számára gyakran félreérthetőek. A pillanatok felelőségét – és persze lehetőségét – könnyen tolhatjuk félre a reinkarnáció tanaira hivatkozva, amelyet sokan a halogatás esélyeként értelmeznek. Ha az újjászületéssel komolyan foglalkozó vallásokat közelebről vizsgáljuk, a halandóság és a visszavonhatatlanság üzenetét bennük is megtaláljuk. Az Ego, a személyiség – amihez leginkább ragaszkodunk – a halálban megszűnik. Ami tovább él, az nem mi vagyunk, hanem történetünk tovább örökíthető tanulsága, tetteink oldásai és kötései egy új ember – új emberek – sorsába szöve. Örökséget kaptunk és örökséget hagyunk, boldogtalanságainktól szomorúbb, boldogságainktól derűsebb lesz a világ.

Mondják, az élet értelme a halál pillanatában születik. Egyes vallások úgy tartják, hogy az utolsó pillanat tudati szintje minősít, az átlépésben megélt szellemi tisztaság az, amit továbbvihetünk. Mindehhez a tisztasághoz persze bármely pillanatban eljuthatunk. Életünk minőségére a mulandóság tudata nem feltétlenül kell árnyékot vessen, amikor a befejezettség esélyével fénybe is boríthatja azt. A gyász napjain és a halál közelében, a megértés által is gyuladhat bennünk egy újabb gyertyaláng.